Нахышларын сөһбәти

...Аг иплөр үзәринә мави, чәһрајы, сары, гырмызы илмәләр дүшүр. Гышын оглан чағында халча фабрикинин отаглары баһар рәнкләри илә бәзәнир. Халчачы бармагларынын аг ипләр үстүндә кәзиши баһар гәдәмләрини хатырладыр. Дәзкаһларда әлван буталар, күлләр ачылыр. Нахышларын гәдим, сеһрли сөһбәти башлајыр.

...Бу сөһбәти јарымчыг кәсдик.

— Әлләриниз јорулмасын, гызлар!

Онлар разылыгларыны билдириб, ишләринә давам етдиләр.

Бура Газахдакы «Зили» халчачылыг фабрикидир. Республикамызын мүхтәлиф рајонларына сәпәләнмиш вә «Азәрхалча» системиндә бирләшән фабрикләрдә һәр ил он мин квадратметрләрлә халча вә палаз истеһсал едилир. «Азәрхалча»нын һазырладығы мә'мулатлара дахили вә харичи базарларда чидди еһтијач вардыр. Бу еһтијачын өдәнилмәсиндә, гәдим халчачылыг сәнәтимизин дирчәлиши вә инкишафы јолунда Газах рајонундакы «Зили» халчачылыг фабрикинин дә öз пајы вардыр.

Фабрикин чәми он јашы вар. Лакин бу илләр әрзиндә орада тохунан материалын һәм һәчми, һәм дә кејфијјәти саһәсиндә чидди ирәлиләјиш олмушдур. Бу һагда фабрикин директору Һәгигәт Гасымова дејир:

— Фабрикимизин коллективи һәр ил планы вахтындан әввәл јеринә јетирир. Мәсәлән, кечән ил 2.350 квадратметр халча тохумалы идик. Коллективимизин сә'ји нәтичәсиндә бу рәгәм 2.559 квадратметрә чатмышдыр. Дөвләтә 213 мин 700 манатлыг мәһсул сатмышыг. 8.600 манатлыг вәсаитә гәнаәт етмишик. Фабрикимиздә тәкчә өлкәмиз үчүн дејил, АДР, Јапонија, Полша, Румынија вә бир сыра харичи өлкәләр үчүн дә мәһсул һазырланыр. Әввәлләр тез-тез чәтинликләрлә гаршылашырдыг. Инди республикамызда вә гардаш республикаларда һазырланмыш мүасир метал аләтләрдән, дәзкаһлардан истифадә олунур.

Халчаларымыз үмумдүнја шөһрәти газаныб. Бизим Сәрвиназ Мәммәдованын тохудугу «Кәлин» халчасы Канададакы сәркидә јүксәк гијмәт алмышдыр. Харичи өлкәләрдә халчаларымызы чох бәјәнирләр. Франсадан, Италијадан, Јапонијадан чохлу сифариш алмышыг.

Фабрикин үнванына кәлмиш мәктублары нәзәрдән кечиририк: «Канадада нүмајиш етдирилән халчаларыныз көзәл тохунушу, милли орнаментләри илә бизи валеһ етди. Хаһиш едирик бизим үчүн јүз әдәд «Гајмаглы» халчасы көндәрәсиниз...». Бу хаһиш италијалыларын иди.

Дикәр мәктуб исә Франсадандыр. «Шыхлы» чешидли халчада ијирмијә јахын ип новундән истифадә етмисиниз. Тохучуларынызын бу мәһарәти адамы сеһирләјир. Арзу едирик ки, «Шыхлы» халчалары бизим дә евләримизи бәзәсин».

Халчачы гызлар арамла ишләјирләр. Нахышларын сеһирли сөһбәти давам едир. Фабрикдә әсасән Газах Гарабаг новлу халчалар тохунур. Инчә вә јарашыглы нахышлар көзләри охшајыр. Лакин дикәр халча чешидләринин диггәтдән јајынмасы тәәссүф догурур. Бу барәдә сех устасы, фабрик партија комитәсинин катиби Күлсәфа Әлијеванын фикрини һагг газандырмаг лазымдыр:

— Тәбиидир ки, заман кечдикчә мүәјјән чешниләр, композисијалар вә нахышларын әвәзинә јенилөри јараныр. Анчаг биздә елә чешниләр вар ки, онлар садәчә диггәтсизлик вә гајгысызлыг үзүндән кәнара гојулмушдур. Бунларын бәрпа олунмасы вачибдир.

Нәбати нахышлары олан Гарабаг типли чешниләрдә исә һәддиндән артыг үслублашдырма һисс едилир. Буна көрә дә јени чешниләр јарадаркән орнаментчилик сәнәтинин бүтүн имканијјәтләриндән истифадә еләмәк, о чүмләдән дүнја шөһрәтли нәбати орнаментләрини дә композисијалара салынмасы мәгсәдә ујгун оларды. Азәрбајчан халчачылығынын, хүсусилә сүжетли халчачылыгын инкишафында халг рәссамы Ләтиф Кәримовун хидмәтләри һамыја мә'лумдур. Бу ишдә онун зәнкин тәчрүбәсиндән истифадә етмәлијик. Бир дә ки, биз сифаришлә ишләјирик. Ишләрин гејдинә «Азәрхалча» галмалыдыр. Нә чүр ескиз көндәрсәләр биз тохумага һазырыг.

Газахда халчачылыг фабрики јени тәшкил едиләндә чәми једди тохучулуг дәзкаһы вар иди. Инди фабрикдә 211 дәзкаһ ишләјир. Вахты илә 21 тохучусу олан фабрикдә һазырда 230 нәфәр тохучу чалышыр. Фабрикин Агстафа вә Кәдәбәјдә филиаллары фәалијјәт көстәрир.

Фабрикдә габагчыл вә ишкүзар тохучулар чохдур. Күлназ Илјасова, Саһибә Рүстәмова, Бадам Рүстәмова өз әмәксеврликләри илә сечилирләр. Онларын тохудуглары халчалар һәмишә биринчи нов кими гәбул едилир.

Дәзкаһ архасында әјләшмиш үч гыз диггәтимизи чәлб едир. Елә сүр'әтлә ишләјирләр ки, аз гала әлләрини көрмәк олмур. Һәгигәт Гасымова онлары тәгдим етди.

— Үч бачы Тамилла, Маһирә вә Шәрифәнин ишкүзарлыгына усталыгына сөз ола билмәз. О јанда әјләшәнләр исә Күларә вә Диларә Алмазоваларды. Шәкилләри шәрәф ловһәсиндән дүшмүр. Зәрби Мәшәдијева исә Азәрбајчан КП XXVIII гурултајынын нүмајәндәсидир.

— Гардаш, сиз Бакыданмы кәлмисиниз?—дејә бир гыз бизи сөһбәтдән ајырыр. Таныш олуруг. Тохучу Диларә Алмазовадыр:

— «Азәрхалча»да отуранлара чатдырмаг лазымдыр ки, бизә ипи вахтлы-вахтында көндәрсинләр.

Халчачы гызлар һаглы идиләр. Рајонларымыздакы халчачылыг фабрикләринин материалла тә'мин едилмәси лазыми сәвијјәдә олмур. Ипләрин, рәнкләрин кејфијјәти дә наразылыг догурур.

Сехдә иш давам едир. Ипләрин үстүндә күлләр ачылыр. Нахышларын гәдим маһнысы сәсләнир. Бу маһны халг сәнәтинин өлмәзлијиндән данышыр.

М. ӘЛИЈЕВ